

de secundària, sinó de tots els que, des de qualsevol lloc on treballem, continuem pensant que l'estudi del món clàssic i medieval que es comunicava en llatí val encara la pena *per se*, en una societat i per a una que és la que realment viu la crisi (no pas, o no només, els estudis de filologia clàssica dins d'ella).

O potser tot plegat és només la síndrome del canvi de mil·lenni, que els llatinistes coneixem tan bé? Llibres com aquest són un bon antídote per combatre i vèncer les Forces del Mal que ens envolten.

Joan Gómez Pallarès

WILLIAMS, Gareth D. 1994.

Banished Voices. Readings in Ovid's Exile Poetry.

Cambridge: Cambridge University Press. IX + 234 p. ISBN 0-521-45136-1.

No és cap novetat, en aquests moments, dir que la poesia d'exili d'Ovidi està «de moda» entre els filòlegs que es dediquen a llegir i estudiar la poesia llatina d'època augusta. Dos llibres sobretot encapçalen, per a nosaltres, aquesta moda. Tot i ser molt diferents, la seva qualitat i rigor en la lectura del poeta i la demostració d'allò que proposen en ella, així ens ho fa escriure. Un d'aquests llibres és el de Gareth Williams, que ara comentem. L'altre, el d'Alessandro Barchiesi, del qual parlarem en un altre moment (*Il Poeta e il Principe. Ovidio e il discorso augusteo*, Laterza ed., Roma-Bari, 1994, ISBN 88-420-4364-8).

Aquesta moda ovidiana ve marcada per algunes fites bibliogràfiques dels darrers anys (destacaríem el fonamental llibre de Betty R. Nagle, *The Poetics of Exile: Program and Polemic in the Tristia and Epistulae Ex Ponto of Ovid*, Coll. Latomus, núm. 170, Brussel, 1980; i l'article de Walahfridus Stroh, «Tröstende Musen. Zur literarhistorischen Stellung und Bedeutung von Ovids Exilgedichten», *ANRW*, II.31.4, p. 2638-2684), que busquen oferir una imatge diferent d'Ovidi i de la seva poesia d'exili: una imatge diferent d'aquella que, de cop i volta, es desprèn d'una lectura superficial d'aquesta poesia final, al voltant d'ell mateix com a poeta i de la qualitat i valor de la seva obra; i una imatge diferent de la que els estudiosos ens haurien transmès a través de lectures i interpretacions anteriors al 1980.

Aquesta mostra se sosté en dos pilars fonamentals: l'un busca una nova interpretació de la relació d'Ovidi amb el poder de la casa d'August; l'altre, pretén una revalorització de l'obra del poeta, basant-se en la seva anàlisi interna i no pas en les afirmacions sobre la seva pobre qualitat, que poeta i crítics posteriors van fer. El llibre de Williams (nascut d'una tesi doctoral presentada a Cambridge, en la millor tradició filològica anglesa, el 1990), presenta un ponderat equilibri entre aquests dos corrents, tot i que l'èmfasi estigui posada en l'anàlisi literària més que no pas en la política: com diu el mateix autor, «a través d'una sèrie de lectures acurades que ofereixen una nova contribució a l'anàlisi dels investigadors de la poesia de l'exili, el llibre examina la naturalesa i la ironia remanent —molt important aquesta afirmació— d'Ovidi a Tomis, i demostra (el subratllat és nostre) *les complexes estructures literàries que estan convenientment amagades sota un vel de dissimulació*».

En realitat, el llibre demostra que no pot existir un dels dos aspectes de l'anàlisi sense l'altre: no hi pot haver, a partir de la lectura sobretot de les *Tristia*, una reinterpretació de la relació, i presentació d'aquesta, entre August i Ovidi, sense una nova valoració de l'obra, que no ponderi la ironia soterrada i la qualitat i mesura dels plantejaments creadors del poeta. I així ho fa Williams, qui distribueix hàbilment els seus esforços entre l'anàlisi de la realitat en què s'instal·la el poeta en el seu exili (pas previ imprescindible per saber

a partir de quin plantejament existencial comença a escriure el poeta al Mar Negre: cap. 1, «The Unreality of Ovid's Exile Poetry»), l'anàlisi de la relació entre August i Ovidi, però a partir de les dades literàries (cap. 4, «Ovid's Treatment of Augustus in *Tristia* 2»: la *Tristia* fonamental per a aquesta anàlisi, perquè conté el plec de descàrrecs d'Ovidi contra el decret d'exili d'August), i l'anàlisi exclusivament literària, basada en dos temes fonamentals de la poesia d'exili, l'afirmació que el poeta en declivi personal només pot produir mala poesia (cap. 2, «Ovid's Pose of Poetic Decline») i la motivació creadora que, en les circumstàncies personals en què es troba, el poden portar a fer una producció notable, com és la que el seu exili ens va llegar (cap. 3, «Friendship and Theme of Artistic Motivation»).

Tot i que per a nosaltres els resultats generals del llibre recullen només una pinzellada del que l'aplicació sistemàtica dels pressupòsits indicats hauria pogut produir en la lectura de la poesia de l'exili (Williams és, potser, poc ambiciós o molt prudent en aquest sentit), i que s'haurien pogut resoldre força més passatges obscurs per aquesta línia temàtica, és ben cert que les conclusions de

Williams entren plenament en el nou corrent (a partir de Nagle), lector de la poesia d'exili del de Sulmona i hauran de ser tinguts en compte pels lectors futurs.

Afirmacions que nosaltres, en la nostra modestia lectora, compartim plenament, com la de la p. 212 («all these exile themes can yield a more complex, and sometimes less consistent, set of meanings, giving the appropriately initiated reader access to a literary world of paradox, ambivalence and artful ingenuity»), només poden ser fetes des de l'exhaustiva i rigorosa anàlisi d'alguns fragments i obren el camp per a noves i més àmplies lectures de la poesia d'Ovidi.

El llibre, a més de la bibliografia general final, té els utilíssims índexs d'autors moderns, de passatges citats i de paraules i temes tractats, i no volem deixar d'escriure-ho perquè així ho sentim, des del punt de vista físic i material ofereix també al lector sensible un gran plaer: els estàndards de qualitat, de compaginació, de presentació, d'impressió, d'enquadernació de la Cambridge University Press són altíssims i, per a nosaltres, pràcticament immillorables.

Joan Gómez Pallarès

BAJETI ROYO, Montserrat. 1994.

El mostassaf de Barcelona i les seves funcions en el segle XVI.

Edició del Llibre de les Ordinacions.

Barcelona: Fundació Noguera. Textos i Documents, 29. 606 p. + 4 ilustraciones.

La publicación del *Llibre de les Ordinacions* del *mostassaf* de Barcelona, completando el conocimiento que de esta institución se había hecho sobre los datos del *mostassaf* en otras ciudades de Cataluña, Valencia y Mallorca, permite tener ahora un cuadro bastante nítido de las atribuciones y el funcionamiento de tan importante oficio en las relaciones jurídicas y comerciales de los pueblos que integraron buena parte de los reinos de la Corona de Aragón.

Montserrat Bajet hace una aportación decisiva a la mejor comprensión del *mos-*

tassaf de Barcelona, institución municipal en su funcionamiento y ordenamiento jurídico, pero que depende, a su vez, de la intervención real en su sanción de origen y en la ratificación del nombramiento de sus titulares. El trabajo consta de un estudio riguroso de la institución y de un apéndice documental en el que se recoge la nómina de *mostassafs* que ejercieron el cargo en Barcelona a lo largo del siglo XVI i la transcripción del *Llibre de les ordinacions fetes sobre lo offici de Mostassaf ordenades recopilar pels consellers de Barcelona el (1559)-1560*. Un